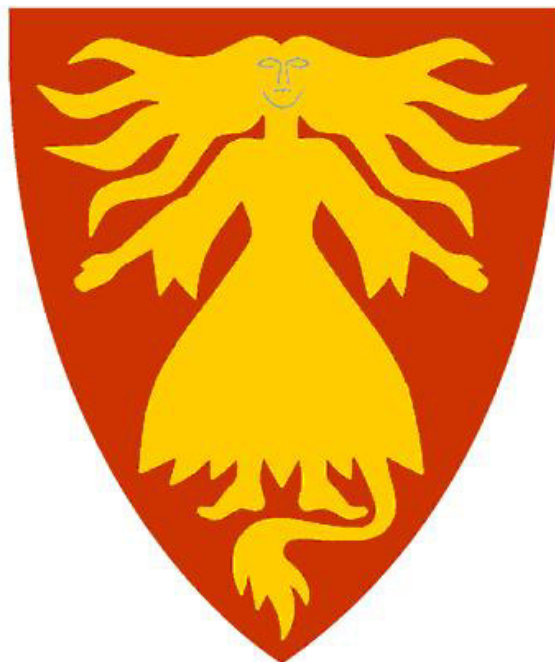

Lardal kommune

Samfunnsplanens handlingsdel 2017 – 2020

Vedtatt av kommunestyret i sak 117/16 den 15.12.2016.

Romslig, trygg og trivelig

Innholdsfortegnelse

<u>2. Kommunens plansystem</u>	4
<u>2.1 Planstrategi</u>	4
<u>2.2 Kommuneplan, samfunnsdel og arealdel</u>	4
<u>2.3 Kommunedelplaner og temaplaner</u>	4
<u>2.4. Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2024 – grunnlag for handlingsdelen</u>	5
<u>3. Status i forhold til prioriterte områder i kommuneplanens samfunnsdel</u>	6
<u>3.1 Økt folketall og økt boligbygging</u>	6
<u>3.2 Gode oppvekstvilkår</u>	9
<u>3.3 Forebyggende og helsefremmende tiltak</u>	12
<u>4. Kommunale bygninger, eiendom, vei og anlegg</u>	15
<u>5. Kommunale tjenester</u>	16
<u>5.1 Samarbeid, vertskommuneavtaler</u>	18
<u>5.2 Utvikling av tjenestebehov i planperioden</u>	19
<u>5.3 Arbeidskraftbehov i planperioden</u>	20
<u>6. Kommunal økonomi</u>	20
<u>7. Prioritering av tiltak i handlingsdel og økonomiplan</u>	22

1. Sammendrag

Handlingsdel 2017-2020 er utarbeidet med utgangspunkt i plan- og bygningslovens § 10-1.

Tidligere har samfunnsplanens handlingsdel, økonomiplan og budsjett vært presentert i ett og samme dokument, og har vært offentliggjort samtidig. I år presenteres samfunnsplanens handlingsdel som en egen del. Plan- og bygningsloven § 11-4 setter krav om at forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Kommuneplanens handlingsdel skal angi hvordan kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp de fire påfølgende år, og skal gi grunnlag for kommunens prioritering av ressurser, planleggings- og samarbeidsoppgaver, og konkretisere tiltak innenfor kommunens økonomiske rammer. Handlingsdelen er utarbeidet etter en prosess med politisk forankring. Mål og hovedstrategier er bearbeidet gjennom to dialogsamlinger med kommunestyret, kirkeverge, tillitsvalgte, verneombud og administrasjon. Føringene fra disse strategisamlingene er forsøkt synliggjort og innarbeidet i rådmannens forslag til handlingsdel 2017-2020.

Lardalsamfunnet har mange kvaliteter, som fantastisk natur, Kjærra Fossepark, kulturarrangement, dugnadsånd, og engasjerte innbyggere med vilje til innsats for lokalsamfunnet. Mye av innsatsen foregår ved frivillig innsats i lag og foreninger, noe som er viktig for lokalsamfunnet og innbyggerne.

Til tross for de mange gode kvalitetene har ikke Lardal nådd målet om en befolkningsvekst med 1% i gjennomsnitt pr. år. Innhenting av statistikk til handlingsdelen viser at målsettingen om 1 % gjennomsnittlig befolkningsvekst pr. år, styrke Svarstad som tettsted og kommunens sentrum og 70 % av boligbyggingen skal skje her, ikke er nådd. Befolkningsveksten har fra 2000 til tredje kvartal 2015 vært på 4,1 %. I forhold til boligbygging viser statistikken at det i perioden 2012 til 2016 er bygd flest eneboliger i spredtbygd strøk. Tiltak som foreslås, og som vil kunne bidra til å nå det overordnede målet, er utvikling av Hole til boligformål, prosjekt Krafttak for Svarstad og gang- og sykkelvei Krokbygg.

I forhold til hovedmålet om trivsel og trygghet for innbyggerne i et langsiktig perspektiv, er det vedtatt tiltak som vil bidra til målsettingen om å bevare arbeidsplasser i Lardal, både kommunale og private. I fremforhandlet politisk plattform er det nedfelt hvilke kommunale tjenester som skal videreføres i Lardal for å bevare kommunale arbeidsplasser. Berganmoen industriområde skal videreutvikles for å sikre private arbeidsplasser, her har Lardal kommune ervervet ytterligere areal, regulering av området pågår og arbeidet med tilrettelegging av infrastruktur vil starte så snart reguleringsplanen er vedtatt. I forhold til målsetting om utvikling av området ved fylkesvei 40 har reguleringsplan for området vært ute på offentlig ettersyn og høring, og det pågår prosesser for oppfølging av innspill i forbindelse med høringen.

I handlingsdelen synliggjøres ytterligere tiltak for å nå de overordnede målene i kommuneplanens samfunnsdel innenfor kommunens økonomiske rammer.

Demografiutviklingen i Lardal i et lengre perspektiv basert på fremskrevet befolkningsutvikling fra SSB, viser en nedgang i antall barn og unge og en økning i antall eldre. Det bør allerede nå planlegges for å møte en økning i antall eldre, hvor fokus på forebyggende og helsefremmende innsats vil være viktige tiltak. I tillegg er det viktig å bygge opp et godt samarbeid med frivillige, både lag, foreninger og andre. Videreutvikling av frivilligsentral er et godt grep for å videreføre og utvikle samarbeidet med frivillige i lokalsamfunnet.

Det første året i planperioden vil kommuneorganisasjonen stå overfor et krevende år med fokus på å levere tjenester til beste for innbyggerne, samtidig som det skal gjøres et godt arbeid med å forberede den nye kommunen.

2. Kommunens plansystem

2.1 Planstrategi

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode (fireårsperioden), og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Hensikten med planstrategien er å vurdere hvilke planer som skal utarbeides og revideres i valgperioden.

Kommunestyret behandlet i sak 063/16 den 21.6.2016 «Samordning av planstrategi ved overgang til ny kommune fra 1. januar 2018 - vedtak om oppstart».

2.2 Kommuneplan, samfunnsdel og arealdel

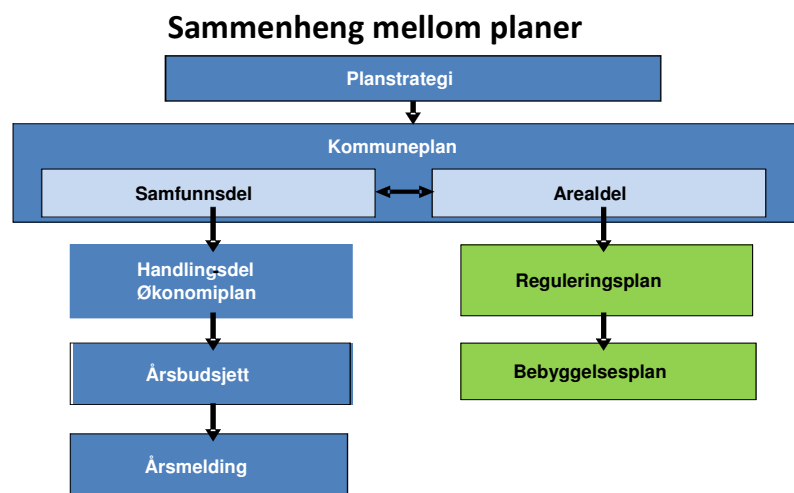
Kommuneplanen er kommunens overordnede strategiske styringsdokument, og inneholder mål og retningsvalg for kommunens utvikling. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. Kommuneplanen utarbeides vanligvis for en periode på 12 år og revideres hvert fjerde år. Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp i fireårsperioden, og denne skal revideres årlig.

2.3 Kommunedelplaner og temaplaner

Lardal kommune har vedtatt følgende kommunedelplaner og temaplaner:

- Kommunedelplan for Svarstad 2010-2022, vedtatt av kommunestyret i sak 016/11.
- Kommunedelplan Energi- og Klimaplan 2010-2015, vedtatt av kommunestyret i sak 048/10. Handlingsplan med tiltak skal rulleres årlig. I planstrategien er det under prioriterte planspørsmål for perioden 2012-2016 lagt inn at det bør vurderes om planen skal revideres i løpet av valgperioden.
- Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og kulturbygg 2007-2010, vedtatt av kommunestyret i sak 09/156. Planen omfatter handlingsprogrammer som skal revideres årlig.
- Omsorgsplan "Helse- og omsorg – Fra vugge til grav", vedtatt av kommunestyret i sak 027/11.

Figuren under viser Lardal kommunes plansystem. Alle kommunens overordnede planer og strategidokumenter vedtas av kommunestyret.

2.4. Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2024 – grunnlag for handlingsdelen

Visjon:

”Vi ønsker at enda flere mennesker skal leve godt, virke og trives i bygda vår”

For å oppfylle visjonen om at «*enda flere mennesker skal leve godt, virke og trives i bygda vår*» vil en prioritere tre områder spesielt:

- **Økt folketall og økt boligbygging**

Folketallet i Lardal har vært relativt stabilt over flere tiår. Økt folketall har vært fokusområde i kommuneplanens samfunnsdel i flere år, og videreføres som et prioritert område. Befolkning-, bolig- og sentrumsutvikling henger tett sammen. Mål, strategier og tiltak direkte innrettet mot for eksempel boligbygging vil også virke på befolkningsvekst og sentrumsutvikling, og omvendt.

For å nå målene om økt folketall, boligbygging og sentrumsutvikling igangsettes prosjekt «*Krafttak for Svarstad*». Målsettinger og tiltak i prosjektet utarbeides gjennom et forprosjekt.

- **Gode oppvekstvilkår**

Det skal legges til rette for at de som vokser opp i Lardal skal bli helhetlige mennesker som kan møte et samfunn i endring. Lardal kommune skal legge til rette for et bredt idretts- og kulturtilbud til barn og unge. Det skal legges til rette for at flere barn og unge kan delta i de ulike aktiviteter.

Barnehage og skoler skal ha fokus på barns læring og dannelsesprosess, og ansattes endrings- og utviklingskompetanse.

- **Forebyggende og helsefremmende tiltak**

Samhandlingsreformen er en retningsreform igangsatt på bakgrunn av en rekke trekk ved samfunnsutviklingen. Demografiske forhold under endring, blant annet økningen i antall eldre i befolkningen, samtidig som antall barn og unge som vokser opp med sammensatte og ressurskrevende behov øker. Dette må tas hensyn til i den videre planlegging, og forebyggende og helsefremmende tiltak må ha større fokus og være et prioritert område i planperioden.

3. Status i forhold til prioriterte områder i kommuneplanens samfunnsdel

Her omtales status i forhold til de tre prioriterte områdene for å oppfylle visjonen; **Vi ønsker at enda flere mennesker skal leve godt, virke og trives i bygdene våre.**

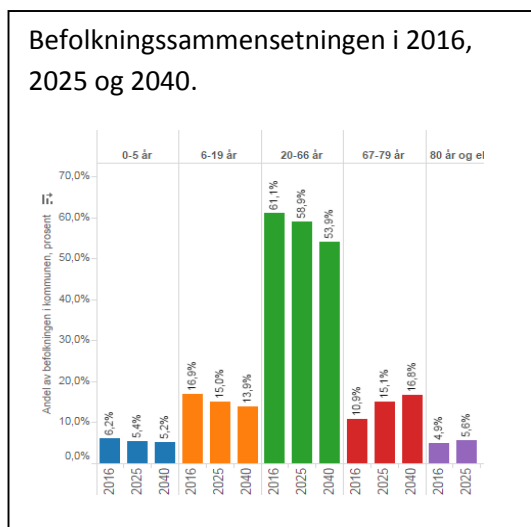
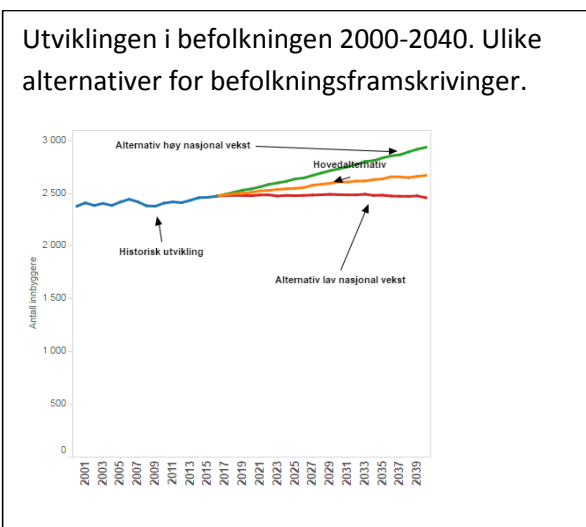
3.1 Økt folketall og økt boligbygging

Kommuneplanens samfunnsdel, prioritert område:

Økt folketall har vært fokusområde i flere år, og er videreført som et prioritert område. Befolkning, bolig- og sentrumsutvikling henger tett sammen. Mål, strategier og tiltak direkte innrettet mot for eksempel boligbygging vil også virke på befolkningsvekst og sentrumsutvikling, og omvendt.

Befolkningsutvikling

Lardal har hatt svak befolkningsvekst. Fra 2000 til tredje kvartal 2015 har Lardal hatt en vekst i antall innbyggere på 4,1 prosent. Tilsvarende vekst for Norge har vært 16,4 prosent i samme periode¹. Lardal har lavere fødselsoverskudd enn andre deler av landet. Nettoinnvandringen har også vært lavere.

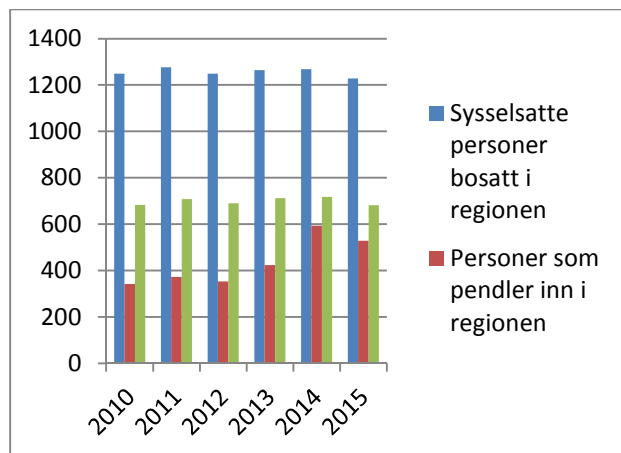

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet, www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/befolkningsframskrivninger2/

Det er verdt å merke seg utviklingen i befolkningen i forhold til utviklingen innenfor de ulike aldersgruppene. Slår befolkningsframskrivningene til som forutsatt, vil det bli færre barn i barnehage, færre elever i grunnskolen og færre i yrkesaktiv alder. Det vil bli en økning i aldersgruppene 67-79 år og 80 år og eldre.

Dette er prognoser basert på statistikk fra SSB. Hvorvidt denne prognosen slår til er usikkert, men prognosen gir et signal om en utvikling som kommunen bør planlegge for å møte.

Sysselsatte og pendling

Kilde: SSB, Tabell: 03333: Sysselsatte per 4. kvartal, etter bosted, arbeidssted, inn- og utpendling og kjønn (K)

Det er færre personer som pendler inn til Lardal enn ut av Lardal.

Larvik og Kongsberg er kommunene det pendles mest til fra Lardal. Deretter kommer Tønsberg, Oslo, Sandefjord og Skien. Pendlingen til Tønsberg og Oslo har blitt lavere de siste årene.

Det er flest som pendler inn fra Larvik.

Deretter er det Sandefjord som har flest

¹ Telemarksforskning, Regional analyse for Lardal 2015

Bolig

I kommuneplanens samfunnsdel er det under hovedmålet Bolig og sentrumsutvikling nedfelt følgende hovedmål; *Svarstad skal styrkes som tettsted og kommunens sentrum, og det skal legges til rette for at 70% av boligbyggingen i kommunen skjer her. SSB definerer tettsted som; En hussamling skal registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der og avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter.*

		2012	2013	2014	2015	2016
Enebolig	Tettbygd strøk	192	192	192	192	194
	Spredtbygd strøk	755	761	761	763	769
Tomannsbolig	Tettbygd strøk	23	23	23	27	28
	Spredtbygd strøk	43	43	43	43	46
Rekkehus, kjedehus og andre småhus	Tettbygd strøk	30	30	30	30	25
	Spredtbygd strøk	7	7	7	7	4
Bygning for bofellesskap	Tettbygd strøk	16	16	16	16	16
	Spredtbygd strøk	0	0	0	0	0
Andre bygningstyper	Tettbygd strøk	8	8	8	8	4
	Spredtbygd strøk	37	38	38	38	40

Kilde: SSB, Tabell: 06830: Boliger, etter bygningstype og tettbygd/spredtbygd strøk (K)

Tabellen viser at det er en større økning i eneboliger i spredtbygd strøk enn i tettbygd strøk fra 2015 til 2016. Det samme gjelder tomannsbolig. Ser man på hele perioden fra 2012 til 2016 er det bygd 2 eneboliger i tettbygd strøk, mens det i spredtbygd strøk er bygd 14 eneboliger. Når det gjelder tomannsboliger er det i perioden bygd 5 i tettbygd strøk og 3 i spredtbygd strøk.

I tillegg er det behandlet og godkjent følgende boliger i Lardal kommune i 2016:

Tettbygd strøk:

- 2 stk. 2- manns boliger, Brenthaug
- 1 stk. enebolig, Brenthaug
- 2 stk. eneboliger i rekke, Brenthaug

Følgende er godkjente men venter tilbakemelding fra fylkesmannen:

- 1 stk. 6- manns bolig, Lågaveien 42
- 2 stk. 2- mannsboliger, Hagaveien

Sentrumsutvikling

I kommuneplanens samfunnsdel under hovedmålet Bolig og sentrumsutvikling er det uttrykt at for å styrke Svarstad som tettsted og kommunens sentrum, er det viktig å tilrettelegge for nye boligområder sentrumsnært. Tiltak for å nå målet er blant annet:

- utrede utbyggingsmuligheter på Hole,
- legge offentlig og privat tjenesteyting, handel og service i størst mulig grad til Svarstad,
- prosjekt Krafttak for Svarstad,
- etablere park og gatetun i området ved ungdomsskolen og forretningsbebyggelsen,
- ruste opp og bedre utformingen av området utenfor kirken,
- se områdene skolene, idrettsbanene, flerbrukshallen og kirken som ett sosialt sentrum.

Lardal kommune vedtok i sak 078/15 å kjøpe området Hole til boligformål og utarbeide reguleringsplan for området. Arbeidet med reguleringsplan er igangsatt og forventes ferdigstilt i løpet av 2016 eller i starten av 2017. Det er avsatt kommunale midler til infrastruktur i området, men dette er ikke tilstrekkelig til full finansiering av veier, vann og avløp. Vann- og avløp må tas over kommunale avgifter. Resterende behov for bevilgninger til infrastruktur vil rådmannen komme tilbake til i budsjettbehandlingen for budsjettet for 2017.

Området ved fylkesvei 40 er i kommuneplanens samfunnsdel et av hovedmålene, hvor det er uttrykt at området skal være forbeholdt en fremtidig utvikling av handelsområde. Reguleringsformålet er i kommunedelplan for Svarstad «Sentrumsformål», som er forretningsdrift, boliger, servicefunksjoner og offentlig virksomhet. Det er fremmet et privat reguleringsforslag av området som er i tråd med målene i kommunedelplan. Det er fremmet innsigelse til planforslaget fra Statens vegvesen og NVE. Disse er nå enten trukket eller innfridd av forslagsstiller. Planen forventes lagt fram til endelig vedtak i løpet av 2016.

Prosjekt Krafttak for Svarstad er organisert med en prosjektgruppe bestående av politikere oppnevnt av Lardal kommunestyre. Budsjett for 2016 er kr 3,5 mill. Av dette er 0,5 mill kr satt av til forskjønning av Svarstad sentrum. Det er der hugget trær og plantet nye. Det planlegges handikappsti og informasjonstavle på Bjørkehaugen. Idrettslaget har fått tillatelse fra Biskopens kontor til å sette ballbingen på plenen mellom ungdomsskolen og kirken. Ungdomsskolen ønsker ballbingen på dette området slik at de kan benytte den i kroppsøvingsundervisningen.

Det vurderes innkjøp av benker og skilting i sentrum. Gang- og sykkelvei langs FV 221 (Krokbakk) er et viktig element for å binde sentrum bedre sammen. Lardal kommune har satt av 1,5 mill til dette arbeidet i budsjettet for 2017. Statens vegvesen skal utføre prosjektering, men arbeidet stanset etter at den geotekniske rapporten viste forekomst av kvikkleire. Kommunen har nå bedt om et møte med Statens vegvesen og Vestfold fylkeskommune for å få fortgang og økt prioritet på saken.

Næring

Kommunestyret vedtok 23.9.2014 i sak 062/14 å erverve ytterligere 65 daa på Berganmoen. Området klargjøres for tilrettelegging for næringsformål. Det pågår arbeid med regulering av området, reguleringsarbeidet forventes ferdig i løpet av januar 2017. Det vil da umiddelbart startes arbeid med tilrettelegging av infrastruktur slik at tomter til industriformål kan legges ut for salg.

3.2 Gode oppvekstvilkår

Kommuneplanens samfunnsdel, prioritert område:

Det skal legges til rette for at de som vokser opp i Lardal skal bli helhetlige mennesker som kan møte et samfunn i endring. Lardal kommune skal legge til rette for et bredt idretts- og kulturtilbud til barn og unge. Det skal legges til rette for at flere barn og unge kan delta i de ulike aktiviteter. Barnehager og skoler skal ha fokus på barns læring og dannelsesprosess, og ansattes endrings- og utviklingskompetanse.

Idretts- og kulturtilbud

Det er et rikt og aktivt foreningsliv i Lardal. Det finnes mange lag og foreninger, hvor mange barn og unge aktiviseres. Lardal kommune tildeler midler årlig i henhold til vedtatte retningslinjer for tildeling av kulturmidler. Kommunalt tilskudd til lag og foreninger var i 2016 totalt kr. 205 000,-.

Kunstgressbane

Svarstad idrettslag søkte i november 2013 Lardal kommune om mellomfinansiering og kommunal støtte til bygging av kunstgressbane. Kommunestyret vedtok i sak 048/15 mellomfinansiering og tilskudd til bygging av en 11-bane og en 7-bane. Kunstgressbanene ble offisielt åpnet 18.6.2016.

Svarstad idrettslag ivaretar aktivisering av mange barn og unge i kommunen. Kunstgressbanen vil bidra til at flere barn og unge kan utøve fysisk aktivitet lengre utover høsten og fra tidlig vår, og vil være hensiktsmessig for skolene og Svarstad barnehage. Ved å tilrettelegge for friidrettsaktiviteter inviteres det til mangfoldige bevegelsesaktiviteter. Dette er viktig både for forebyggende helsearbeid, det kan bidra til å fremme læring i skolehverdagen og kan være et godt utgangspunkt for å utvikle sosial kompetanse.

Skytehall

Kommunestyret vedtok i sak 029/16 å gi tilskudd til bygging av innendørs skytebane på Breidablikk. Lagene Styrvoll skytterlag, Lardal jeger og fisk og Lardal Revolver og Pistolklubb er felles om utbyggingen av skytehallen. Lagene har utarbeidet en plan som synliggjør hvordan det skal jobbes med rekruttering av barn og ungdom til denne aktiviteten.

Kjærra fossepark

Stiftelsen Kjærra Fossepark er en ideell stiftelse opprettet av kommunestyret i Lardal i 2001. Kjærra Fossepark er et viktig område i Lardal kommune, enestående innen kultur- og naturkvaliteter. Området har vært benyttet til konserter, ulike typer arrangementer, og er kjent for det kulturhistoriske laksefisket. Geo Norwegica Geopark har laget en geologisk tidslinje som forteller jordas historie i området.

Kommunestyret har i sak 088/16 vedtatt å nedsette en arbeidsgruppe for å vurdere langsiktig målsetting for området, sikre forutsigbare rammer og vilkår for stiftelsen, vurdere hvilke ressurser som bør stilles til disposisjon, vurdere hvordan utviklingsprosjekter og gjennomføring av disse kan sikres god forankring hos kommunestyret og eiere i området, og vurdere tiltak for økt aktivitet i området.

Lardal kommune gir et årlig tilskudd til stiftelsen, som skal dekke regnskap/revisjon, forefallende vedlikehold, utvikling og drift. Strømutgifter, forsikringer, sommerhjelp og sekretærressurs dekkes innenfor kommunens driftsbudsjett.

Det er viktig å ivareta området Kjærra Fossepark og gi forutsigbarhet i framtida når en står foran en kommunesammenslåing fra 1.1.2018.

Vindfjellsamarbeidet

Vindfjellsamarbeidet er et samarbeid med formål å sikre preparering av skiløyper i Vindfjellområdet. Samarbeidet i dagens form har eksistert siden sesongen 2009/2010, og består av Larvik kommune, Siljan kommune, Lardal kommune, Fritzøe Skoger og Vindfjelløpet.

I sak 040/15 vedtok kommunestyret at Vindfjellsamarbeidet skulle endre organisasjonsform til en løypeforening, og at kommunens løypemaskin skulle overdras vederlagsfritt til samarbeidet. Både Larvik og Lardal er deltakere i samarbeidet i dag, og vil bli medlemmer av den nye foreningen.

Fylkesanlegg for idrett, Borgen langrennsanlegg

Borgen langrennsanlegg er et fylkesanlegg i Lardal kommune. Anlegget skal være et tilbud for hele fylket når det gjelder konkurranser. Løpere fra hele fylket skal kunne bruke anlegget til trening, og det skal fungere som et breddeanlegg og kunne håndtere arrangementet som dette medfører.

Fylkesanlegget eies og drives av Svarstad idrettslag, med tilskudd fra Vestfold fylkeskommune (kr. 458 155,- i 2015), og Lardal kommune (kr. 68 430,- i 2015). Det er oppnevnt en kontrollkomite bestående av representanter fra Svarstad IL, Telemark og Vestfold Skikrets, Vestfold fylkeskommune og Lardal kommune.

Bibliotek

Kommunestyret vedtok i sak 068/16 å inngå vertskommunesamarbeid med Larvik kommune om bibliotektenester. Avtalen omhandler kjøp av biblioteksjefressurs tilsvarende 0,1 årsverk. Ressursene ved biblioteket i Lardal skal opprettholdes på samme nivå som tidligere.

Det er i 2016 tatt i bruk system for økt tilgjengelighet ved biblioteket gjennom bruk av meråpent bibliotek. Pr. 01.10 har 145 lånere registrert seg som brukere av meråpent bibliotek.

Utlånstall:

2010	2011	2012	2013	2014	2015
12 975	13 454	13 564	11 395	13 971	12 803

Utlånstallene så langt for 2016 er 8800, noe som er gode tall grunnet noe stengt bibliotek i forbindelse med omlegging til meråpent.

Ungdomstilbud

Lardal kommune har ingen kommunal ungdomsklubb. Det ble på bakgrunn av interpellasjon 12.11.2015 gjennomført brukerundersøkelse blant ungdom fra 7. trinn til 2.vgs elever. Resultatet av undersøkelsen ble lagt frem for kommunestyret, hvor kommunestyret bestilte en utredning av bruk av lokalene til frivillighetssentralen til ungdomstilbud. Utredningen skulle synliggjøre alternativer for organisering, samt behov for ressurser ved de ulike alternativene. Ungdommens kommunestyre skal i løpet av høsten 2016 behandle denne saken og komme med forslag til prioriterte aktiviteter med utgangspunkt i brukerundersøkelsen.

Barnehage

Lardal kommune har 1 privat og 2 kommunale barnehager.

Hem barnehage (privat) 18 plasser.

Svarstad barnehage ved normal drift:
0-3 år avd. 9 plasser
0-3 år avd. 9 plasser
3-5 års base 36 plasser

Svarstad barnehage ekstraordinær drift:
0-3 år avd. 12 plasser
0-3 år avd. 12 plasser
3-5 års base 36 plasser

Styrvoll barnehage ved normal drift:

0-2 års avd. 9 plasser

2-4 års avd. 16 plasser (pr 1.8.17, 18 plasser)

3-5 års avd. 18 plasser

Styrvoll barnehage ekstraordinær drift:

0-2 års avd. 12 plasser

2-4 års avd. 16 plasser (pr 1.8.17, 18 plasser)

3-5 års avd. 24 plasser

Det har over flere år vært nødvendig å benytte utvidede grupper for å kunne gi tilbud til alle som ønsker barnehageplass. Etter barnehageopptaket våren 2016 hadde Styrvoll 2,3 småbarnsplasser ledig. Disse er fylt opp i løpet av aug./sept. I Svarstad barnehage var det ledig kapasitet på en 36 timers plass og en 27 timers plass hos de minste. Det er nå fullt på avdelingene for barn under tre år,

mens det er 6 ledige plasser for barn over tre år. Kapasitet på barnehageplasser er kontinuerlig i endring grunnet både tilflytting og fraflytting.

Kommunestyret vedtok i sak KS-038/16 utbygging av Styrvoll barnehage innenfor en økonomisk ramme på kr. 6 500 000,- eks. mva. Areal avsatt til fremtidig utnyttelse kan gi rom for 10 nye plasser, samt at rehabilitering av en avdeling vil øke kapasiteten til 18 plasser mot i dag 16.

I 2017 er spesielt to satsingsområdet i barnehagene «God oppvekst» og implementering av ny rammeplan.

Lardalskolen

Fra og med 1.8.2016 er Lardal barneskole og Lardal ungdomsskole slått samme til en administrativ enhet. Den nye skolen, Lardal skole, er en 1.-10.skole fordelt på to skolebygg. Skolen er organisert med 1 rektor og 4 avdelingsledere; en avdelingsleder i 60% stilling for småtrinnet (1.-4. trinn), en avdelingsleder i 60% stilling for mellomtrinnet (5.-7. trinn), en avdelingsleder i 60% stilling for ungdomstrinnet (7.-10.trinn) og en avdelingsleder i 50% stilling for skolefritidsordningen (SFO).

Lardal skole har høsten 2016 totalt 275 elever, med 183 elever på småskole- og mellomtrinnet og 92 elever på ungdomstrinnet.

Inneværende skoleår arbeider skolen spesielt med samkjøring og skriftliggjøring av rutiner samt å benytte de mulighetene en 1. – 10. skole gir for et enhetlig skoleløp.

Ut over dette søker skolen å utvikle seg innenfor områdene «God oppvekst», «Det er mitt valg»(småskole- og mellomtrinnet), «Klasseledelse» (inkludert «Respekt») og «Lesing i alle fag». I tillegg arbeides det for å få det samlede IKT nivået opp på et godt nivå.

Lardal skole har en rutinert og stabil bemanning, og skolen har gjennomgått utvidelser og oppgraderinger de senere år. De største utfordringene for skolen knytter seg til hvordan en kan organisere, tilrettelegge og gjennomføre skoledagen slik at en møter samfunnets forventninger til skolen, innenfor nye økonomiske rammer.

SFO er organisert under Lardal skole. Høsten 2016 er det 78 elever med i SFO.

SFO er et frivillig tilbud der den frie leken står sterkt. I løpet av skoleåret legges det til rette for varierte aktiviteter ute og inne. Barna får anledning til å lære nye leker og forskjellige aktiviteter. De ansatte søker rollen som veiledere i barnas egen lek.

De som jobber i SFO jobber også i skole. Det gir muligheter for et stabilt personale og samkjøring av satsninger i skolen og på SFO.

SFO arbeider i samarbeid med skolen med både «God oppvekst» og «Respekt».

SFO har de senere år fått nye, større og lyse lokaler. De gir gode muligheter, men det letes fortsatt etter muligheter for støydempende tiltak. Det oppleves også utfordrende å kunne gi elevene ønsket grad av frihet og oppfølging/tilrettelegging innenfor gitte rammer.

Kulturskole

Kulturskolen i Lardal har noe høyere antall søkere enn faktisk antall elever. Dette skyldes at det er søkere som velger å ikke ta imot plassen. Dette året er antall elever veldig bra i forhold til at elevene får den undervisning de har behov for ut i fra nivået.

Fag som tilbys:	Antall elever
Piano	7
Gitar	10
Tegning, nybegynnere	9
Tegning, viderekommende	3
Klassisk sang	3
Spilleverksted	9
Akkordeon/Trekkspill	
Band	
Kirkeorgel	

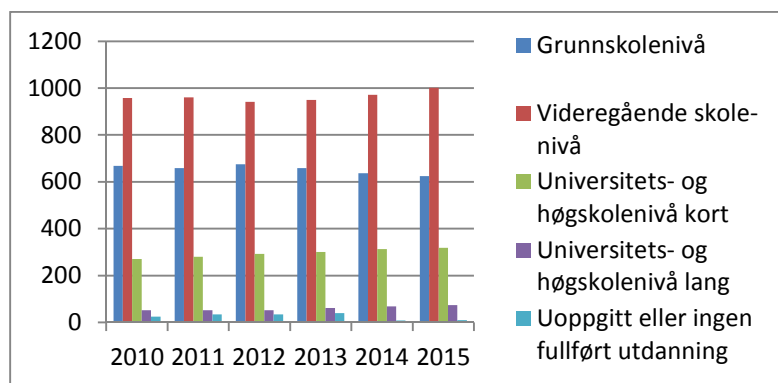
Stillingsressurser	
Rektor/admininstrasjon	20 %
Undervisning/piano/sang/tegning	20 %
Gitar	25 %
Spilleverksted	20 %

Akkordeon, Band og Kirkeorgel har ingen søkere så langt, og slik har det vært de siste par årene.

Kommunestyret vedtok den 21.6.2016 i sak 054/16 at spilleverksted vurderes videreført som en permanent ordning i kulturskolen i budsjett 2017.

Utdanning

Tabellen under viser at det er en positiv trend i forhold til at det er færre som har kun grunnskolenivå, og flere som har videregående skole, høyskole- og universitetsutdanning i Lardal kommune. Utdanning er en av faktorene som påvirker folks helse.

Kilde: SSB, Tabell: 09429: Personer 16 år og over, etter kjønn og utdanningsnivå. Absolutte tall og prosent (K)

3.3 Forebyggende og helsefremmende tiltak

Kommuneplanens samfunnsdel, prioritert område:

Samhandlingsreformen er en retningsreform igangsatt på bakgrunn av en rekke trekk ved samfunnsutviklingen. Demografiske forhold er under endring, blant annet økningen i antall eldre i befolkningen, samtidig som antall barn og unge som vokser opp med sammensatte og ressurskrevende behov øker. Dette må tas hensyn til i den videre planlegging, og forebyggende og helsefremmende tiltak må ha større fokus og være et prioritert område i planperioden.

Folkehelse

God folkehelse skapes gjennom god samfunnsutvikling. Samtidig er folkehelsen en viktig faktor for god utvikling. En rekke forhold i samfunnet påvirker folkehelsen, som bolig, utdanning, arbeid og fysiske og sosiale miljøer. Positive og negative påvirkningsfaktorer består av kjente forhold som virker inn på helsen. Påvirkningsfaktorer omfatter både helsefremmende og forebyggende faktorer, og risikofaktorer. Påvirkningsfaktorene representerer en stor bredde, og er ofte knyttet til samfunnsforhold, levekår og miljø.

Områder i folkehelseprofil 2016 hvor Lardal utpeker seg spesielt i forhold til landsgjennomsnittet, enten positivt eller negativt, er som følger:

- Valgdeltagelse 2015. Valgdeltakelsen i kommunen var høyere enn i landet som helhet ved kommunestyre- og fylkestingsvalget. Valgdeltakelse kan si noe om samfunnsengasjementet i kommunen.
- Overvekt inkl. fedme, 17 år. Andelen med overvekt inkl. fedme, ser ut til å være høyere enn i landet som helhet, vurdert etter resultater fra nettbasert sesjon 1 for gutter og jenter (17 år).
- Forventet levealder menn. Her ligger Lardal dårligere an enn landet som helhet.
- Psykiske symptomer/lidelser, primærhelsetjenesten, 15-29 år. Her ligger Lardal noe dårligere an enn landet som helhet.
- Muskel og skjelett, primærhelsetjenesten. Her ligger Lardal dårligere an enn landet som helhet.
- Antibiotika, legemiddelbrukere. Her ligger Lardal noe dårligere an enn landet som helhet.

Lardal kommune har inngått samarbeidsavtale med Vestfold fylkeskommune om Trygge lokalsamfunn. Trygge lokalsamfunn er den skade- og ulykkesforebyggende delen av folkehelsearbeidet.

Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i 2013, og skal gjennomføres på nytt i 2017. Resultater av denne undersøkelsen vil legges fram når de er offentlige.

I rapporten fra forrige undersøkelse var det anbefalt å sette inn helsefremmende og forebyggende innsats for unge på ulike arenaer, for eksempel innen:

- Nærmiljø og fritid for å fremme sosial deltakelse, trygghet, tilhørighet og inkludering.
- Sosiale nettverk, familie og venner for å bidra til å styrke sosial kapital og legge til rette for deltagelse i samfunn og nærmiljø.
- Barnehage og skole for å fremme gode læringsmiljø.
- Helsesøstertjenesten og andre støttetjenester.

God oppvekst

Kommunestyret vedtok i sak 009/09 å slutte seg til Handlingsprogram 2008-2018 for gode oppvekstvilkår for barn og unge i Vestfold, som var et felles initiativ fra Fylkesmannen i Vestfold, KS Vestfold og Vestfold fylkeskommune. Arbeidet med God oppvekst i Lardal har vært organisert som et prosjekt ut 2015, med hovedmål «*En bedre og mer helhetlig oppvekstarena for barn og unge*».

Fokusområder i prosjektet er; *Alle voksne ser og handler, Tidlig innsats til barn og unge, Vi samarbeider på tvers og Alle opplever mestring*. God oppvekst Lardal består av alle kommunale enheter som i sitt virke har å gjøre med barn, unge og deres familier.

Fra 2016 skal prosjektet over i ordinær drift i organisasjonen og enhetene. Det er utarbeidet en egen handlingsplan 2014-2018 for God oppvekst, Lardal. Tiltakene i handlingsplanen vil følges opp videre.

Prosjekt «Sammen om barns livsmestring»

Lardal kommune startet 1.8.2016 opp prosjektet «Sammen om barns livsmestring». Hovedformålet med prosjektet er å skape gode strukturer for kommunikasjon og samhandling mellom enhetene og tjenestene, for på den måten sikre tidligst og best mulig tverrfaglig samarbeid rundt barn, unge og familier i utfordrende livssituasjoner. Prosjektet har blitt til som en del av God oppvekst satsningen i Lardal, og kommunen er tildelt tilskuddsmidler fra fylkesmannen til gjennomføring.

Frivilligsentral

Lardal kommune har i sin økonomiplan for 2016 – 2019 satt av kr 350 000 til drift av frivilligsentral, og mottar i 2016 kr. 330 000,- i støtte fra Kulturdepartementet. Tilskuddet vil fra 2017 inngå i rammeoverføringen til kommunen.

Kommunestyret vedtok i sak 034/16 vedtekter og valgte to representanter fra kommunestyret med personlige vararepresentanter til styret i Lardal frivilligsentral.

Frivilligsentralen drives i leide lokaler ved siden av biblioteket i sentrum av Svarstad. Daglig leder tiltrådte stillingen 1. januar. Frivilligsentral åpnet 2.april 2016, og har følgende åpningstid:

Tirsdag og onsdag kl. 10 – 16

Torsdag kl. 14 – 20.

Torsdager har så langt vært den best besøkte dagen, med 15-25 personer i alderen 1,5 til 90 år. De andre to dagene er barneskoleelever innom, både for å gjøre lekser, spille spill eller for bare å sitte ned og prate.

30 frivillige hjelpere er aktive i de ulike tilbud.

Her er noen av tilbudene frivilligsentralen holder i:

Leksehjelp to ganger pr uke, språkkafe` – «Løse tråder», sykurs (låner symaskiner på skolen), følgetjeneste, trivselsgruppe på sykehjemmet, innflytterguider, nytt valgfag på ungdomsskolen «Innsats for andre», Verdensdagen for psykisk helse mm.

Det er også opprettet en arrangementskalender på facebook der alle lag og foreninger kan melde inn sine aktiviteter. Kalenderen er med på å synliggjøre mangfoldet i bygda.

Hverdagsmestring

Lardal kommune fikk innvilget 550 00 til kompetanse og innovasjon fra fylkesmannen våren 2016. Prosjektet går fra 1.10.2016-30.09.2017.

Hverdagsrehabilitering dreier seg om tidlig og intensiv innsats i en avgrenset periode for å bidra til styrking av funksjonsnivå og mestringsevne. Den tverrfaglige innsatsen rettes mot mestring av dagliglivets aktiviteter i brukerens hjem/nærmiljø. Planlegging av tiltak tar i utgangspunkt i brukerens egne ønsker om hvilke mål det er viktig å oppnå. Oppmerksomheten er da rettet mot hvilke funksjoner det er viktig å styrke eller gjenvinne. Hverdagsrehabilitering skal bidra til at brukerne klarer å utføre aktiviteter som er viktig for dem selv, uten å måtte bli passive hjelpemottakere.

Økt mestringsevne skal innebære at behovet for hjelp fra hjemmetjenesten reduseres og tidspunktet for heldøgns pleie og omsorgs utsettes.

Lardal kommune har valgt å gå for spesialistmodellen som består av en sykepleier i 60% stilling (prosjektleder), en ergoterapeut i 20% stilling og en fysioterapeut i 20% stilling. Disse vil ha det konkrete ansvaret for planlegging, gjennomføring og evaluering av hele rehabiliteringsprosessen.

Dagsenter/dagaktivitet

Dagsenter er et tilbud en dag i uken og ble etablert som «gutteklubb» i 1997. Dagsenteret har vært rettet mot hjemmeboende eldre, og med aktivitør som ansvarlig. Tilbud som gis er i hovedsak sosial sammenkomst, med ulike turer og aktiviteter som gir hver enkelt glede i hverdagen.

Dagaktivitetstilbud for personer med demens ble opprettet i 2014 med tilskudd fra Helsedirektoratet. Tilbudet startet opp i 2014 med 3 plasser, og ble økt til 6 plasser 2 ganger i uken i 2015. Brukergruppen er blandet, i ulik fase av demensforløpet, ulik alder og funksjonsnivå. Tilbudet har bidratt til sosialt fellesskap og trivsel i hverdagen for den enkelte.

Dagaktivitetstilbud for demente er et område hvor behovet oppleves å være større enn tilbudet pr. i dag. Med økt antall eldre i framtida vil dagaktivitetstilbud være et område som bør prioriteres i framtida.

Dagsenter

Lardal kommune startet dagsenteret til mennesker med sammensatte utfordringer, ofte knyttet til utfordringer i forbindelse med rus og psykisk helse i 2013. Dagsenteret fikk nye lokaler i 2016 og drives i 1. etg i Ringveien 16.

Dagsenteret er åpent for alle to dager i uken; mandag og torsdag fra kl 11- 14:00. Det er 10- 15 deltagere hver gang. Det er like mange menn som kvinner.

Tiltaket driftes med fokus på: lavterskel, raushet og samspill, hverdagshelse,- råd, veiledning om kosthold, hygiene, helsehjelp og faglig innspill, brukermedvirkning og å legge til rette for å knytte et større sosialt helsefremmende nettverk.

4. Kommunale bygninger, eiendom, vei og anlegg

Det har i løpet av de siste årene foregått renovering og utbygging av mange kommunale bygg. Ungdomsskolen er renoveret og utbygd, bygging av Huldrehallen, utbygging av Svarstad og Styrvoll barnehager, utbygging og renovering av barneskolen, og renovering av svømmehallen. Generelt sett er det god standard på de kommunale bygningene, men det er et vedlikeholdsbehov i de kommunale boligene og skolene.

Klokkergården

Klokkergården er den gamle skolen i Svarstad, og består av en hovedbygning, bryggerhus og uthus. Hovedbygningen er registrert som bevaringsverdig i Riksantikvarens register over bevaringsverdige bygninger (SEFRAK). Klokkergården driftes i praksis av Tunstyret, hvor alle brukerorganisasjonene er representert. Tunstyret består den daglige driften av huset, og styrer økonomi, vedlikehold mv. Lardal kommune dekker kostnader til forsikring, kommunale avgifter, renovasjon, strøm og brøyting innenfor driftsbudsjettet.

Det pågår en utredning og vurdering av mulige fremtidige organisasjonsformer og eierskap til Klokkergården med bakgrunn i et lokalt ønske om å videreføre Klokkergården som et lokalt forankret samlingssted for lag og foreninger i Lardal.

Boliger til omsorgsformål

Lardal kommune eier følgende boliger som tildeles av helse, omsorg og velferd:

- 4 stk. boliger i Sognsveien, bygget opprinnelig til personer med psykisk utviklingshemming.
- 2 stk. omsorgsboliger i Rambergveien (v/sykehjemmet), bygget med tilskudd fra Husbanken til personer med rus-/psykiske lidelser.

Lardal kommune har tildelingsrett til følgende boliger, og som tildeles av helse, omsorg og velferd:

- 10 stk. omsorgsboliger i Ringveien, Svarstad. Eies av LABO.
- 8 stk. omsorgsboliger i Bredablikkveien, Steinsholt. Eies av LABO.
- 10 stk. leiligheter Prestehagen bofellesskap, Rambergveien, Svarstad. Eies av LABO.

Kommunale utleieboliger

Lardal kommune eier følgende leiligheter/hus i Svarstad:

- Ringveien 22-44 – 12 leiligheter
- Holeveien 13 og 15 – tomannsbolig – 2 leiligheter
- Sandveien 11 – enebolig
- Kjærlighetsstien 48 og 50 – tomannsbolig – 2 leiligheter
- Holeveien 17 og 19 – 2 leiligheter

Kommunale veier, veilys, gang- og sykkelveier

Lardal kommune har ansvar for drift og vedlikehold av 40 km veg, 4 km gang og sykkelvei og 210 gatelys. Det er ca 26 km asfaltert vei og 14 km grusvei. Gang og sykkelveier er asfaltert.

Behov for midler til reasfaltering er større enn budsjettet ramme.

Vestfold fylkeskommune har ansvar for drift og vedlikehold veilys langs FV 40 og FV 32 og gang og sykkelveier langs fylkesvegene FV 40: GS-veg fra Svarstad sentrum til Solbergåsen, GS-veg fra Svarstad til Lågendalsveien 4070 (Sletta), GS-veg med undergang fra Bruahølen til Hole.

Renseanlegg

Lardal kommune har 2 renseanlegg:

Steinsholt renseanlegg har kapasitet til 500 pe, det er 375 tilknyttet i dag.

Svarstad renseanlegg har kapasitet til 2000 pe, det er 1300 tilknyttet i dag.

Avløpsnettet består av 12 km ledningsnett og 3 pumpestasjoner.

Det er i budsjettforslag for 2017 foreslått investering til utbedring av varmegjennvinningsanlegg ved Svarstad renseanlegg og utbygging av avløpsledning til Hole. Totalt kr 252.000.

Vannverk

Lardal kommune har et vannverk, Naugsfoss vannverk, som eies av Lardal og Larvik kommune.

Lardal kommune drifter vannverket som forsyner 1370 personer i Lardal og 569 personer i Larvik. I tillegg er industribedrifter og annen næring tilknyttet vannverket.

Ledningsnettet i Lardal består av 44 km vannledning, 2 høydebasseng og 4 pumpestasjoner.

Det er i budsjettforslag for 2017 foreslått utbygging av vannledning til Hole. Totalt kr 5.500.000.

5. Kommunale tjenester

Lardal kommune er administrativt organisert etter 3. nivå modell, med tre sektorer; Helse, omsorg og velferd, Oppvekst og kultur, og Miljø, teknikk og næring.

Felles tjenester som politisk sekretariat, IKT og innkjøp, personal/HR, HMS, servicetorg med tilhørende oppgaver og økonomi er organisert i enhet Fellestjenester, og ligger direkte under rådmann.

Målprosess i Lardal kommune 2017-2020

I planperioden videreføres arbeidet med å utvikle administrative mål for å nå de politiske målsettingene.

Det er et mål at utvikling av mål i tjenesteområdene skal følge modellen i fig. 1. Noe som innebærer at alle ansatte i Lardal kommune sammen skal reflektere over de praksiser en deltar i, i dag, for så å undersøke om de er den beste måten å utføre dem på. Dette gjennomføres ved synliggjøring av hvordan tjenesteutøvelsen planlegges (pleie, undervisning, ledelse), hvordan tjenestene utføres i praksis, observasjon av hva som skjer i tjenesteutøvelsen, for deretter å reflektere, både individuelt og i fellesskap, over de erfaringene som gjøres underveis. Ut fra denne kunnskapen utvikles mål for hva Lardal kommune bør prioritere i tjenestene for å oppnå de politiske målene.

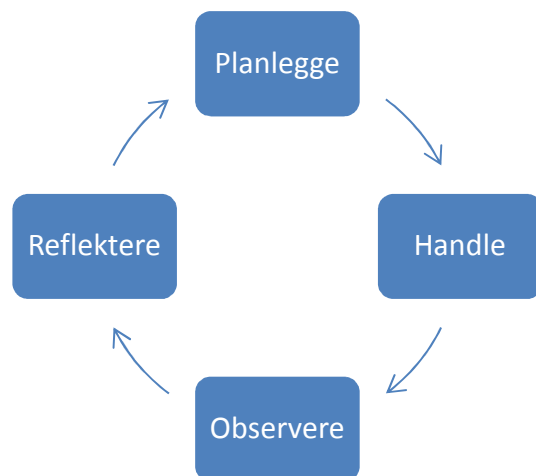

Fig. 1: Refleksjonsmodell for utvikling av praksis

Felles overordnede administrative mål

Det er utarbeidet felles overordnede administrative mål for organisasjonen:

- Lardal kommune gir mennesker rom for utvikling og muligheter.
- I Lardal kommune samarbeider alle sektorene på tvers.
- Lardal kommune er en lærende organisasjon.

Årsverk

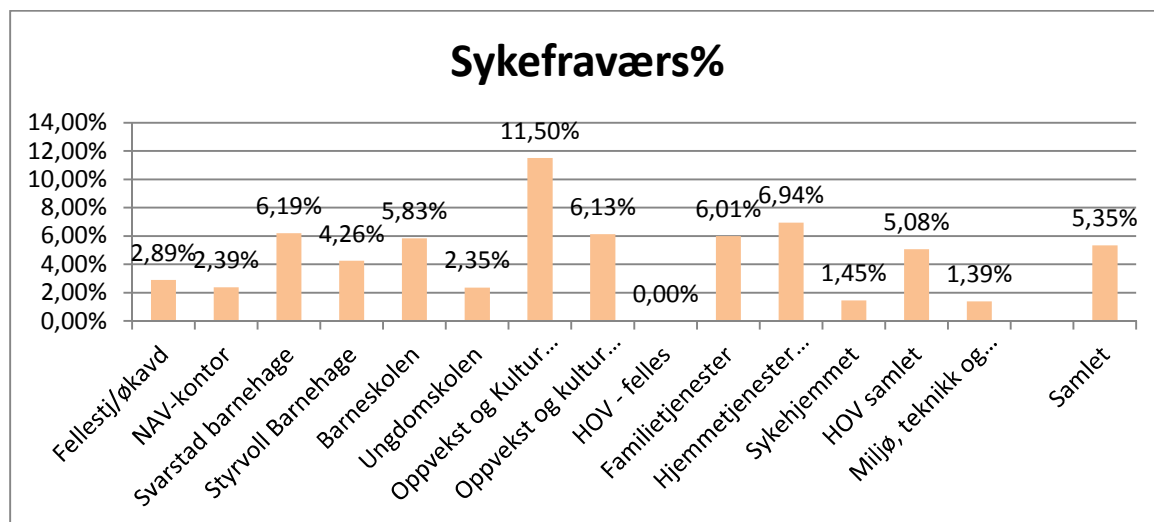
Antall registrerte årsverk i Lardal kommune pr. oktober 2016 er 154,3. Det er ansatte med fast lønn på talletidspunktet som er med i oversikten.

Re-enhet	Re-enhet(T)	Ansvar	Tjeneste	Arbeidsted	Årsverk
10	Fellestjenester				8,25
11	Økonomiavdeling				1,00
15	NAV-kontor				2,10
20	Svarstad barnehage				12,44
21	Styrvoll Barnehage				10,90
22	Barneskolen				28,51
23	Ungdomskolen				13,43
25	Oppvekst og Kultur felles				3,41
40	HOV - felles				2,48
43	Familietjenester				10,30
44	Hjemmetjenester Rehabilitering				18,67
45	Sykehjemmet				25,62
70	Miljø, teknikk og næring				17,20
					154,30

Nærvær og sykefravær

Lardal kommunes målsetting i forhold til sykefravær er; *Innen utgangen av år 2017 skal fraværsprosenten ligge i underkant av 5,6 %*. Grunnet overgang til nytt lønssystem i forbindelse med vertskommuneavtale økonomisamarbeid med Larvik kommune, vil sykefraværstall rapporteres på 1 halvår 2016 og andre halvår 2016.

Sykefraværet samlet for kommunen ligger etter 2. kvartal 2016 på 5,35 %, noe som er litt høyere enn etter 1. kvartal, hvor fraværet var 5,08 %.

*Oversikten over fravær tar ikke med fravær i vakante stillinger og helger. Fravær i enhetene hjemmetjenester og sykehjem er derfor noe høyere enn de tall som fremkommer i tabellen.

Organisasjon, kompetanse og rekruttering

Organisasjonsutvikling, rekruttering og kompetanse er viktige områder for å sikre at kommunen skal levere tjenester av god kvalitet til innbyggerne. Innenfor flere områder oppleves det å være en kamp om arbeidskraften, og det vil være færre som utdanner seg innen omsorgsyrkene samtidig som behovet for kompetanse og arbeidskraft øker. Lardal har en særlig utfordring i forhold til rekruttering av fagkompetanse i helse- og omsorgssektoren (jf. PAI/KS, 2015).

Medarbeidernes kompetanse er avgjørende for at kommunen skal kunne levere tjenester av god kvalitet til innbyggerne. Kompetanse og fagutvikling mot en kunnskapsbasert praksis er viktige strategiske virkemidler. Organisasjonen må ha fokus på innovasjon og teknologi i utviklingen av tjenester i framtida.

5.1 Samarbeid, vertskommuneavtaler

Lardal kommune har et utstrakt samarbeid med andre for å løse de oppgaver kommunen er pålagt innenfor ulike tjenesteområder. Behovene for samarbeid og kjøp av tjenester utløses av ulike årsaker, som for eksempel behov for kompetanse, fagmiljøer, effektivitet og kostnader.

Etablerte samarbeid/vertskommuneavtaler:

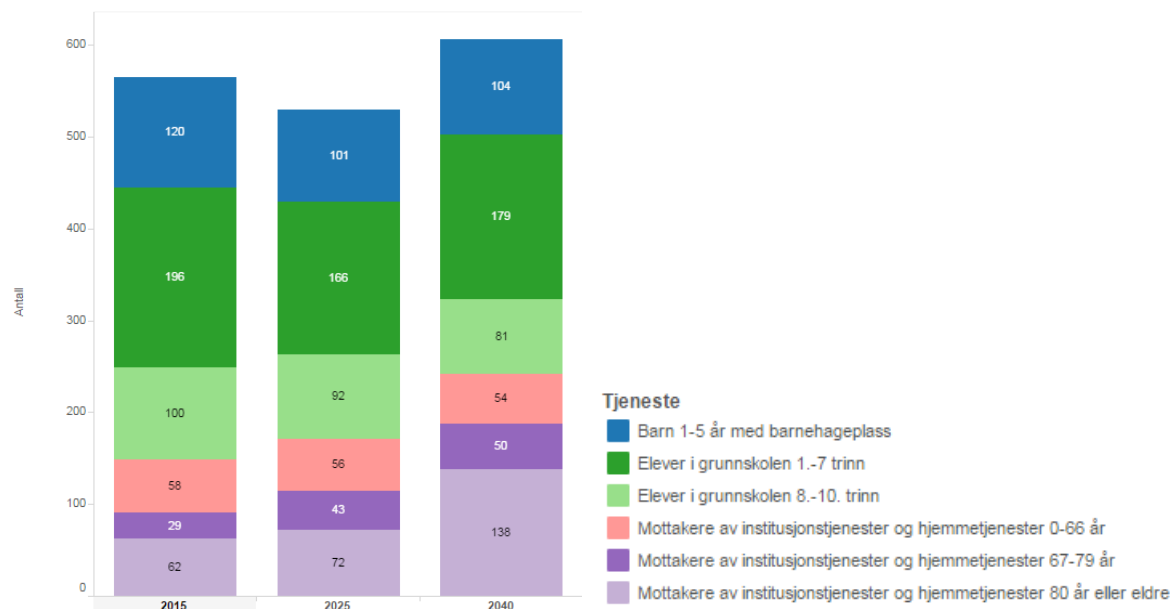
- Pedagogisk psykologiske tjenester (Larvik kommune).
- Voksenopplæring (Larvik kommune).
- Tolketjenester (Larvik kommune).
- Barnevernstjenester (Larvik kommune).
- Jordmortjeneste (Larvik kommune).

- Omsorgstjeneste psykiatri (Larvik kommune).
- Legevakt (Larvik kommune).
- Frøy, spesialpedagogisk tilrettelagt skole (Larvik kommune).
- Kjøp av private habilitering-/rehabiliteringstjenester barn og unge.
- Krisesenter (Tønsberg kommune).
- Mottak ved seksuelt overgrep (Tønsberg kommune).
- Brannvern, forebyggende og beredskap (Kongsberg kommune).
- Miljøretta helsevern (Re kommune).
- Avfallshåndtering (VESAR).
- Lønn, regnskap, økonomi (Larvik kommune).
- Skatt (Re kommune)
- Revisjon (Telemark kommunerevisjon).
- Drift av sak/arkiv, e-postløsning (Nøtterøy kommune).
- Drift av Webportal, intranett (Larvik/Andebu kommune).
- Drift av Agresso (Itum).
- Interkommunalt arkiv (IKA Kongsberg).
- Bibliotek (Larvik kommune)
- Den kulturelle skolesekken og den Kulturelle spaserstokken (Larvik kommune)

5.2 Utvikling av tjenestebehov i planperioden

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet oversikt over forventet utvikling av tjenestebehov i 2015, 2025 og 2040 med utgangspunkt i tjenstedata 2015. I beregningene av tallet på tjenestemottakere og arbeidskraftbehov framover er det tatt utgangspunkt i samme dekningsgrader og standard på tjenestene som i 2015. Det er betydelig usikkerhet knyttet til både befolkning, dekningsgrader og standard på lang sikt.

Tjenestemottakere:

Kilde: <http://kommunedata.regjeringen.no/>

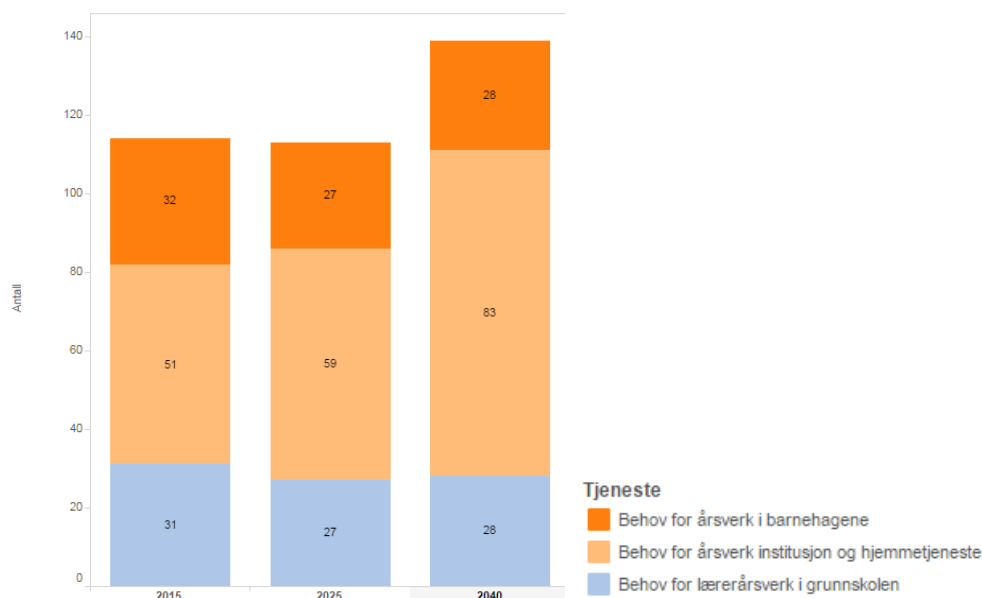
Det er viktig å være oppmerksom på endringen i antall mottakere av institusjonstjenester og hjemmetjenester 67-79 år og 80 år eller eldre fra 2015 til 2025, og videre til 2040. Endringene i tjenestebehovene til disse aldersgruppene må planlegges for i god tid. Forebyggende og

helsefremmende tiltak bør allerede nå settes inn for å unngå store behov for kommunale tjenester i framtida.

5.3 Arbeidskraftbehov i planperioden

I beregningene av tallet på tjenstemottakere og arbeidskraftbehov framover er det tatt utgangspunkt i samme dekningsgrader og standard på tjenestene som i 2015. Det er betydelig usikkerhet knyttet til både befolkning, dekningsgrader og standard på lang sikt.

Årsverk 2015, 2025 og 2040 Lardal.

Kilde: www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/tjenestebehov2/id2507961/

Under forutsetning om at beregningene av tallet på tjenstemottakere og arbeidskraftbehov framover (tatt utgangspunkt i samme dekningsgrader og standard på tjenestene som i 2015) slår til,

vil behovet for økte årsverk være stort innen helse- og omsorgssektoren. For å møte denne utfordringen må en større oppmerksomhet på innovasjon og frivillighet. Jfr. føringene i den nye nasjonale omsorgsplanen 2020, «Morgendagens Omsorg». Videre må fokuset på tidlig innsats for barn og unges helse og folkehelse generelt forsterkes.

6. Kommunal økonomi

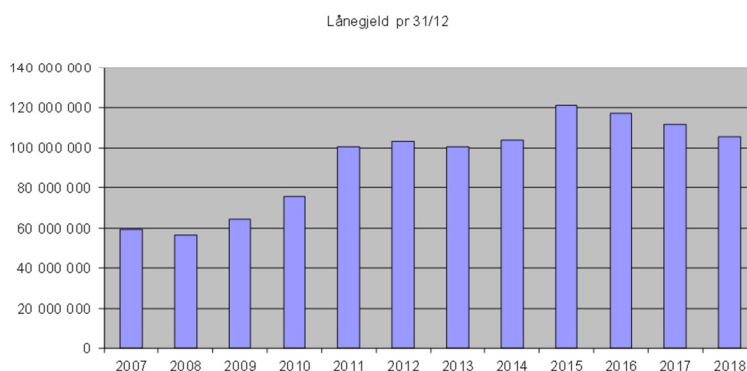
Tabell 1. Utvalgte nøkkeltall, kommuner – nivå 1. 2015

	Lardal	Larvik	Andebu	Siljan	Kostragr 01	Landet u/ Oslo
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-2,1	0,7	2,9	6,7	2,0	2,5
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-0,4	0,2	3,2	6,4	2,4	2,9
Frie inntekter i kroner per innbygger	55 037	47 607	48 270	54 268	53 725	49 776
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	186,3	234,3	170,7	190,2	212,2	217,6
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter	45,9	23,7	36,4	44,7	20,1	19,8
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	38 121	66 354	45 288	40 902	56 553	62 112

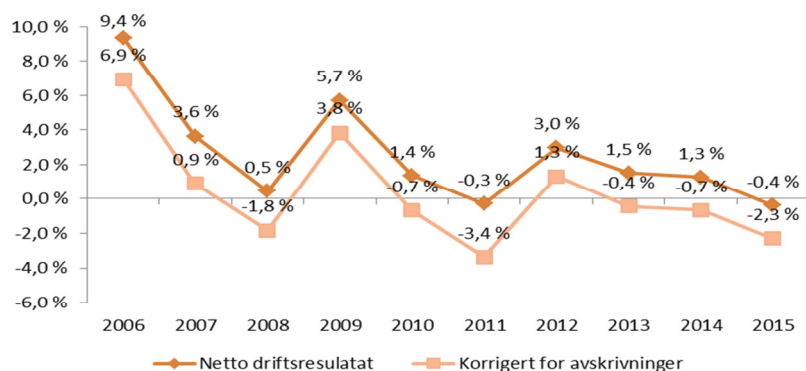
Gjeldsutvikling 2007-2017 inkl. startlån

Tabellene viser gjeldsutvikling i perioden 2007-2017 inkl. startlån basert på gjeldende økonomiplan 2016-2019.

Ar	Lånegjeld pr 31/12	Pr. innbygger
2007	59 148 277	24 241
2008	56 726 683	23 249
2009	64 238 933	26 327
2010	75 247 406	31 275
2011	100 650 612	41 386
2012	103 179 526	42 426
2013	100 641 684	41 587
2014	103 723 213	42 078
2015	120 958 902	49 594
2016	117 157 577	48 035
2017	111 371 351	45 663
2018	105 583 512	43 290

Regnskap og netto driftsresultat i perioden 2006 - 2015

Nøkkeltall for kommuneøkonomien i Lardal viser:

- Lardal bruker pengene til siste krone i sine budsjetter. Svake brutto driftsresultater, men med positive og bedre netto driftsresultater enn forutsatt i budsjettet. Driftsresultat er sterkt avhengig av finansforvaltning og endring frie inntekter.
- Økende lånegjeld hvor utgiftene til renter og avdrag er økende. Det samme gjelder for pensjonsforpliktelsen andel av lånegjelden.
- Netto lånegjeld pr. innbygger har økt fra 42 426 i 2012 til 48 035 i 2016.

- De siste årene har Lardal holdt et høyt investeringsnivå.
- Kommunens reserver er relativt gode. Disposisjonsfondet i Lardal på 31,9 mill. kr. ved utgangen av 2015.
- Ubundne investeringsfond i Lardal utgjør 44,2 mill.

Den viktigste konklusjonen i økonomiske analyser er at Lardal har en omfattende drift i forhold til tilgjengelige ressurser. Kommunen kan dokumentere lave kostnader i KOSTRA analyser innenfor de fleste områder, noe som har sammenheng med stort fokus på målrettet innsats og effektive tjenester tilpasset de økonomiske rammene. Det vil fortsatt være behov for trimme driften for å holde budsjetttrammer og å få på plass endrede behov innen drift og investering. Det er videre en utfordring å sikre og etablere større buffere i driften.

7. Prioritering av tiltak i handlingsdel og økonomiplan

Nedenfor følger en oversikt over hovedmål og delmål med prioritering av tiltak i kommende økonomiplan, samt budsjett i planperioden med fordeling på drift og investeringstiltak:

Lardal kommune i et langsiktig perspektiv

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
Trivsel og trygghet for innbyggerne i et langsiktig perspektiv.	Opprettholde og sikre fortsatt nærhet til tjenester som er viktig for innbyggerne.	Fremforhandlet politisk plattform, oppdatert etter kommunestyrenes vedtak 19.11.2015.	Oppfølging av fremforhandlet politisk plattform.	Reformmidler styres av fellesnemnda.
	Bevare arbeidsplasser i Lardal, kommunale og privat næringsliv.	Berganmoen - ferdigstille reguleringsplan. Tilrettelegge infrastruktur.	Reguleringsplanarbeid pågår.	Budsjett 2016 kr. 5 000 000. Foreslås gjenbevilget i 2017.
	Fortsatt utvikle lokalsamfunnet i Lardal.	Tilrettelegge for drift av lag og foreninger gjennom tilskuddsordninger.	Bevilgning i kommunens budsjett.	Kr. 205 000

Merknader:

- K-sak 091/15 Etablering av fellesnemnd – Oppdatert felles politisk plattform for etablering av sammenslått kommune Lardal-Larvik, datert 24.5.16
- I prosjekt 6011 Berganmoen gjenstår gjennomføring av infrastruktur. Reguleringsplanarbeidet er igangsatt men blir ikke ferdig i 2016. Midler til infrastruktur i området er derfor overført til 2017.

Befolkningsvekst

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
Befolkningsveksten i Lardal skal fra og med	Kommunen skal være en aktiv samfunnsutvikler.	Utvikling av næringsarealer og samarbeid med næringsliv.	Berganmoen, ferdigstille reguleringsplan, til rettelegge infrastruktur.	Overført til 2017 kr. 4 200 000,-
	Tilby gode og effektive kommunale tjenester.	Løsningsorienterte medarbeidere. Rask og god	Bidrar aktivt i bygging av den nye kommunen. Følge forvaltningsloven.	Utvide åpningstid i barnehager og SFO, kr.

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
2016 i snitt være 1 % pr år, folketallet skal ved utgangen av 2022 være 2600 personer.		saksbehandling.		350 000,-
	Kommunen skal samhandle med næringslivet.		Næringsfrokost 2 ganger pr. år.	Tas innenfor rammen.
	Bidra til å få unge utflyttede lardølinger tilbake.	Markedsføring. Informasjon. Utvikling av boligområde på Hole.	Informasjon bolig- prosjekt, boligtomter på kommunens hjemme- side. Reguleringsplan under utarbeidelse.	Infrastruktur kr. 13 005 000,-

Merknader:

- K-sak 062/14 – Erverv av næringsarealer på Berganmoen. Kjøp gjennomført i 2015. Reguleringsplan gjennomføres i 2016, med påfølgende opparbeidelse av infrastruktur inn i 2017.

Utvikling av området ved fylkesvei 40

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
Området ved fylkesvei 40 skal være forbeholdt en fremtidig utvikling av handels- område.	Området skal utvikles med høy arkitektonisk verdi basert på områdets historie.	Reguleringsplan vedtatt. Utbygging av området.	Reguleringsplan under utarbeidelse.	Ingen kommunal finansiering.
	Etablere gode trafikkale løsninger.	Tilrettelegge for gode løsninger av- /påstigning buss.. Etablere gang- og sykkelveg opp Krokbakk.	Utbedring busslommer v/fv 40 under plan- legging. Prosjektering av GS-vei Krokbakk v/SVV.	Fylkes- kommunens kostnad. Lardal satt av egenandel kr. 1,5 mill

Merknader:

- Fylkeskommunen prosjekterer utbedring av busslommer. Vært befarings med fylkets trafiksikkerhetsutvalg i 2016.

Bolig og sentrumsutvikling

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
Svarstad skal styrkes som tettsted og kommunens sentrum, og det skal	Tilrettelegge nye områder for sentrumsnær bolig- og forretnings- bebyggelse.	Følge opp boligsosial handlingsplan. Hole regulert og infrastruktur klar. Området ved Fv 40 regulert og utbygd.	Bygging av 6 boliger i Ringveien planlegges. Søkt tilskudd Husbanken. Arbeid med reguleringsplan pågår.	Kr. 6 400 000,- Infrastruktur Hole kr. 13 005 000,-
	Styrke Svarstad som tettsted og kommunens sentrum.	Prosjekt «Krafttak for Svarstad».	Gjennomføres tiltak i henhold til tiltaksplan	Område v/ FV 40 og GS veg Kr. 600 000,-

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
legges til rette for at 70% av boligbygging en skjer her.	Bidra til å opprettholde/øke handelsvirksomhet i Svarstad sentrum.	Legge til rette for økt boligbygging. Legge til rette for økt hyttebygging.	Regulering Hole pågår. Områder avsatt i arealdelen.	
	Hensynet til Lågen og natur- og kulturlandskapet skal ivaretas.	Kommundelplan ifm Hukstrøm. Opprettholde turområder langs Lågen.	Bør vurderes ifm Krafttak for Svarstad.	
	Legge til rette for sosiale møteplasser i Svarstad sentrum.	Se områdene skolene, idrettsbanen, flerbrukshall og kirken som ett sosialt sentrum. Etablere park, gatetun, ruste opp og bedre utformingen.	Kommunedelplan for Svarstad. «Krafttak for Svarstad». GS vei Krokbygg. Lardal kommune ferdigstiller prosjektering .	Kr. 500 000,- Kommunal egenandel kr. 1,5 mill

Merknader:

- K-sak 078/15 Kjøp av område Hole til boligformål. Lardal kommune utarbeider reguleringsplan.
- K-sak 040/16 Prosjekt «Krafttak for Svarstad». Prosjektgruppa «Krafttak for Svarstad» videreføres ut 2017 og følger tidsplan og prioriteringer i tråd med rapporten datert 25.11.2015.
- Deler av Prosjekt 1053 Krafttak for Svarstad er påbegynt men ikke slutført. Det er i K-sak 106/15 foreslått en fordeling av midlene der 2,6 mill er til infrastruktur Hole. Det foreslås derfor at disse innarbeides i nytt prosjekt – Infrastruktur Hole i 2017.

Folkehelse, levekår og gode oppvekstvilkår

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/ status	Budsjett i planperioden
En god oppvekst varer livet ut. Familien er grunnpilaren.	Legge til rette for trygge og gode familiesituasjoner.	Legge til rette for trygge skoleveier med fokus på trafikk-sikkerhetstiltak. Legge til rette for sosiale møteplasser.	Gang-/sykkelvei Solbergåsen ferdig. Gang-/sykkelvei Krokbygg. Trafikksikker kommune. Trafikksikkerhetsplan utarbeides 1. halvår 2017. Frivilligsentral etablert.	Prosjektmidler
	Fokus på å se, lytte og handle.	Tidlig innsats. Opplæring og kompetanseheving.	«Sammen om barns livsmestring» God oppvekst Lardal.	Tilskudd fylkesmann. Bundne fond God oppvekst. Kr. 235 682.
	Legge til rette for god støtte til familien.	Bidra til at familier fungerer best mulig.	Struktur for samhandling og kommunikasjon.	Prosjekt «Sammen om barns livsmestring» kr. 915 000,-.

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/ status	Budsjett i planperioden
	Legge til rette for fysisk aktivitet.	Huldrestier/turstier. Gang- og sykkelveier. Skiløyper. Svømmehall. Treningstilbud eldre.	Lardal kommune ferdigstiller prosjektering GS vei/fortau langs fv. 221 fra fv. 40. . Vindfjell, Borgen. Renovert i 2016.	
	Ha fokus på skade- og ulykkesforebyggende arbeid.	Trygge lokalsamfunn. Bli sertifisert som Trygt lokalsamfunn.	Avtale inngått i 2014. Sertifisering planlagt i 2019.	Disposisjonsfond TL kr. 100 000. Folkehelsekoordinator
	Fokus på null mobbing på skoler og i barnehager.	Bruke eksisterende verktøy.	Videreføre rutiner og praksis som har vist seg å fungere.	Inngår i ordinær drift.
	Gi alle som faller utenfor arbeidsliv eller utdanning meningsfull aktivitet.	Veiledning til aktivitet som gir et meningsfullt liv.	Fokus på dagsenterdrift og frivillighetsarbeid.	

Merknader:

- K-sak 035/14 Trygge lokalsamfunn.
- Invitasjon fra Vestfold fylkeskommune til deltagelse i prosjektet «Trafikksikker kommune».

Hovedmål: Helse, omsorgs- og velferdstjenester

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
Innbyggerne i Lardal skal i størst mulig grad oppleve god livskvalitet gjennom hele livet.	Sikre effektiv og riktig bruk av kommunens ressurser.	Sikre helhetlige, koordinerte og effektive tjenester. Vektlegge helsefremmende og forebyggende innsats.	Samhandling på tvers av enheter med bruker i fokus. Hjemmerehabilitering, dagsenter, frivillighet.	Innenfor rammen.
	Legge til rette for at flest mulig kan bo hjemme og klare seg selv så lenge som mulig.	Tilrettelegge for rehabilitering/habilitering. Økt bruk av velferdsteknologi.	Hjemmerehabilitering, dagsenter, frivillighet.	Innenfor rammen.
	Samarbeide tverrsektorielt og tverrfaglig.	Samarbeid tett med barnehage og skole.	Etablere faste arenaer for samarbeid.	Innenfor rammen.
	Samarbeide med andre.	Tverrsektorielt og tverrfaglig samarbeid.	Etablere faste arenaer for samarbeid.	Innenfor rammen.
	Rekruttere og beholde fagpersonell.	Utarbeide, ajourholde rekrutterings- og kompetansehevingsplaner.		Innenfor rammen.
	Ta i bruk velferdsteknologi.	Velferdsteknologi i nybygg/eksisterende boliger.	Vurderes ifm evt. bygging av nye boliger.	Vil måtte inngå i investeringen.

Merknader:

- K-sak 104/15 Boligsosial handlingsplan – prosjekt 1007. Det igangsettes et forprosjekt for bygging av en firemannsbolig i Ringveien. Rådmann nedsetter ei arbeidsgruppe som utarbeider forslag til tildelingskriterier, husleiekontrakter og vurderer behov for utbygging av neste byggetrinn.
- Boligsosial handlingsplan – Boliger i Ringveien ble vedtatt i K-sak 101/15 med 4 leiligheter i 2017 og 3 leiligheter i 2018. Kostnadene ble estimert uten tilskudd. Det er søkt husbanken om tilskudd og gjort en ny beregning på kostnadene. Dette settes opp som nytt prosjekt i 2017.

Hovedmål: Klima, miljø og samfunnssikkerhet

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/status	Budsjett i planperioden
Det skal være trygt å bo og virke i Lardal.	Fokus på samfunnssikkerhet og beredskap innenfor alle sektorer.	Oppdaterte beredskapsplaner. Øve regelmessig, evaluere. Oppdatere risiko- og sårbarhetsanalyser.	System for årlig revidering og øvelse. Evaluering etter hendelser. Felles ROS Larvik/Lardal under utarbeidelse.	
	Sikre liv og helse.	Spre kunnskap ift kvikkleire, flom, skred og ras.	Informerer på kommunens hjemmeside.	
	Ivareta materielle verdier.	Bidra til holdningsendring ift flytting av masser på egen grunn.		
	Fokus på konsekvenser av endret klima i framtida.	Skaffe oversikt over mulige konsekvenser av økt nedbørsmengde i framtida.	Prosjekt: Tilpasning til klimaendringer. Følge opp resultater av kartlegging.	
	Fokus på miljøtiltak.	Sørge for at alle avløp har tilfredsstillende rensing.	Vannforvaltningsplanen kommer i 2016. Forskrift om utslipp av sanitært avløpsvann	

Merknader:

- Informasjon og kunnskap om kvikkleire, flom, skred og ras er nasjonalt viktige fokusområder. I Lardal er det store arealer som er merket som risikoområder i forhold til kvikkleire.

Hovedmål: Kommuneorganisasjon

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/ status	Budsjett i planperioden
Lardal kommune skal være rustet til å møte morgendagens utfordringer.	Fokusere på forebygging og tidlig innsats.	Samhandle på tvers av fag- og tjenesteområder. Koordinere tjenester. Reflektere og dele erfaringer på tvers. Øke kompetansen på områder som er viktige for forebygging og tidlig innsats.	Arenaer. Ressurser i oppvekst/kultur og helse/omsorg og velferd effektiviseres i forhold til tidlig innsats.	Prosjekt «Sammen om barns livsmestring» kr. 915 000,-.
	Sørge for helhetlige tjenestetilbud til brukere med sammensatte behov.	Arbeide tverrfaglig, tverrsektorielt, og gjennom samarbeid med Larvik kommune. Fokusere på helheten i	Arbeide tverrfaglig, tverrsektorielt, og samarbeid med Larvik kommune. Fokusere på helheten i	Inngår i drift.

Hovedmål	Delmål	Mål i planperioden/ indikator	Resultater/ status	Budsjett i planperioden
		tjenestetilbud.	tjenestetilbud.	
	Levere tjenester av god kvalitet.	Sette tydelige mål for tjenesten. Internkontroll integrert del av/inngår som et virkemiddel for forbedring og utvikling av tjenestene.	Tjenestebeskrivelser. Videreutvikle evaluerings- og rapporteringssystemer.	Inngår i drift.
	Systematisk utvikle ledelse og kompetanse hos ansatte.	Strategisk ledelse- og kompetanseplanlegging, i samsvar m/overordnede mål. Utvikle kunnskapsbasert praksis. Lærende organisasjon. Innovasjon og ny teknologi.	Kontinuerlig fokus. Gjennomføring av møter via skype.	Inngår i drift.
	Rekruttere og beholde fagpersonell.	Vurdere kontinuerlig tiltak for å beholde og rekruttere.	Utvikle og synliggjøre stolthet av egen arbeidsplass.	Inngår i drift.

Merknader:

- K-sak 056/14 Rekruttere og beholde fagpersoner i helse, omsorg og velferd.

Plan for målprosessen i Lardal kommune 2017-2020

Det foreslås at kommunestyret fastsetter noen få, men viktige mål på sektornivå og at disse operasjonaliseres videre av rådmannen ned mot den enkelte enhet.

I planperioden videreføres arbeidet med å utvikle administrative mål for å nå de politiske målsettingene.